

Nebojša TEOFILOVIĆ¹,
Nedžad KORAJLIĆ²,
Almin DAUTBEGOVIĆ³

Korupcija u svetu politike

Uvodne napomene

Korupcija postoji u društvu od davnina⁴, a sigurno će postojati i ugrožavati društveni napredak i u budućnosti. Međutim, vrlo često se od strane pojedinaca u vrhu državne i političke vlasti negira da ona praktično postoji. Još davno, veliki mislioci, kao što su: Aristotel, Makijaveli i Monteskje su iznosili da je korupcija znak kvarenja moralnih vrednosti društva. Iz tih razloga, korupciju smatraju nemoralnom i štetnom pojavom u društvu, ističući da nosioci društvenih funkcija moraju zagovarati zajedničke, a ne svoje lične interese. Ovom prilikom, podsetimo se misli velikog antičkog filozofa Aristotela, koji je često znao reći da **“najveći zločini nisu izvršeni radi pribavljanja nužnog, nego suvišnog”**.

Politička korupcija je prisutna u svim političkim sistemima, prošlim i savremenim, bez obzira na njihov klasni karakter i politički oblik. Ona menja svoje vidove i razmere tokom istorije i u savremenom društvu. U načelu u demokratskim sistemima uslovi za njeno širenje su otežani

---

¹ Naučni suradnik, Policijska akademija, Beograd.

² Vršilac dužnosti šefa Katedre za teorijsku kriminalistiku, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.

³ Dipl. pravnik, advokat, Zenica

⁴ Prve krivične mere koje sankcionišu podmićivanje javnih službenika u Evropi, potiču tek od 1810. godine, kada su po prvi put unete u francuski Napoleonov zakon (Code Penal).

time što postoje brojni kanali za obaveštavanje javnosti i sredstva za obezbeđivanje političke odgovornosti nosilaca javnih funkcija.

Razvojem savremene države, korupcija, pored toga što se smatra da je moralno štetna, predstavlja i uzrok neefikasnosti države. Akteri političke korupcije su državni činovnici na svim nivoima, zatim privatne osobe koje rade u različitim korporacijama i političari na državnom i lokalnom nivou. Normalno da viši položaji u hijerarhiji podrazumevaju i veća ovlašćenja, tako da su "ponude" za korupciju srazmerne društvenoj lestvici i učinjenoj usluzi. Ona direktno utiče na smanjenje političke i ekonomske moći svakog društva, pa i nacije, a istovremeno razara osnovne moralne vrednosti koje je moderna civilizacija odavno prihvatila (slobodu, pravdu, jednakost, ravnopravnost i dr.). Posledica ove kriminalne delatnosti su siromaštvo i duhovna beda, jer krajnje reakcionarno vuku moderna društva unazad. Pri tome se kao najznačajniji oblici korupcije javljaju davanje i primanje mita, nepotizam, kronizam i zloupotreba službenog položaja, odnosno funkcije u privatne svrhe.

Radi efikasnijeg suzbijanja korupcije preduzeto je niz akcija, radnji i mera ne samo na domaćem nego i na međunarodnom planu. U sklopu tih mera, između ostalog, doneti su određeni pravni akti, etički kodeksi i standardi u oblasti kaznenog, privredno-finansijskog i drugih oblasti prava i društveno-političkog života. Te pravne i etičke norme treba da deluju na svest i savest političkih, privrednih i pravnih, domaćih i međunarodnih subjekata s ciljem sprečavanja, otkrivanja i suzbijanja korupcije i kažnjavanje učinilaca tih krivičnih dela. Mnogi otkriveni i dokazani slučajevi zbog toga što su prouzrokovali teške i negativne posledice na štetu društva u celini, ukazuju na visok stepen društvene opasnosti ove vrste kriminaliteta.

S obzirom da korupcija ugrožava vitalne vrednosti u okviru jedne države, ali i na međunarodnom planu, sve države su zainteresovane za suzbijanje ove negativne pojave u društvu, o čemu govore mnogobrojni međunarodni naučni i stručni skupovi posvećeni ovoj temi. Bez obzira na svu zainteresovanost, efikasno suzbijanje korupcije je veoma težak zadatak. Ne postoji, niti je ikada postojala

država koja je u potpunosti suzbila korupciju. Šta više, smatra se da ova negativna društvena pojava u većini savremenih država postoji u mnogo većem obimu nego što zvanične evidencije to pokazuju. To u stvari znači da je kod ovih oblika organizovanog kriminaliteta veoma izražena tzv. "tamna brojka".

Pojam i definicija korupcije

Etimološki pojam "korupcija" potiče od latinskog izraza "corruptio"⁵ što znači pokvarenost, ucena, izopačenost, podmitljivost, potlačivanje službenih lica, moralna pokvarenost. U ekonomskom smislu korupcija predstavlja neregularno ponašanje javnih službenika koji koristeći službeni položaj i ovlašćenja nastoje da ostvare nezasluzenu korist. Iz ovog pojma, proističe i reč "**korupcionista**", što označava lice koji je pokvaren čovek, koji prima mito, potplaćeno, odnosno koristoljubivo lice.

U naučnoj i stručnoj literaturi ne postoji precizna i jedinstvena definicija korupcije koja bi bila prihvaćena na međunarodnom planu. Zbog toga, ovom prilikom autori neće elaborirati "svoju" definiciju, niti će polemizirati sa drugim autorima.

Mnoge zemlje su pokušale da pojam korupcije definišu u nacionalnim zakonodavstvima, kao i kroz određene stručne radove svojih autora i uz pomoć međunarodnih organizacija.

U najopštijem smislu korupcija predstavlja zloupotrebu moći koju ima određena funkcija, radno mesto ili položaj u društvenoj ili privrednoj hijerarhiji radi nezakonitog sticanja materijalnog bogatstva ili statusa.

---

⁵ - The New Encyclopaedia: Vol. 2. Britannica, Chicago, 1994, p. 509/corruptio, corruptio, corruptela, corruptus

- Mala enciklopedija, Beograd, Prosveta, 1975. , Corruption ili Venalite (francuski), bribing, briberu (engleski), mito, podmićivanje, brib-a-ble podmitljiv.

- Vujaklija Milan, 1980. , Leksikon stranih reči i izraza, Prosveta, Beograd, korupcija - lat. corruptio - pokvarenost, kvarnost, izopačenost, razvrat, potkupljivanje, podmićivanje, kvarenje, ukvarivanje, truljenje, raspadanje, krivotvorenje (spisa, mere, tega i sl.).

Većina autora korupciju svodi na zloupotrebu javnih ovlašćenja, političke i ekonomske (finansijske) moći kako bi se na ilegalan način stekla materijalna dobit, kao i politička statusna pozicija za sebe ili drugo (fizičko ili pravno) lice.

Sveobuhvatnu definiciju korupcije ponudio je Vito Tanzi u svojim radovima, naglašavajući da ona postoji svuda gde postoji narušavanje principa nepristrasnog odlučivanja, pa poistovećivanje korupcije sa primanjem (i davanjem) mita nije ni precizno, niti obuhvata sve pojave koje bi trebalo inkriminisati, ako se želi obezbediti zakonito vršenje dužnosti od strane službenih lica. Budući da je vezana za subjekte društvenog odlučivanja i njihovu mogućnost da svojim činjenjem i/ili nečinjenjem u procesu odlučivanja zadiru u individualne i grupne interese članova određene zajednice, korupcija se najčešće i definiše kao "zloupotreba službenog položaja, a radi lične koristi (Kaufman, Sigelbaum 1997.)". Korist može biti **politička** - sticanje političke moći ili **ekonomska** - sticanje materijalne dobiti. Takođe, i mnoge međunarodne organizacije i tela pokazali su veliku aktivnost na planu stvaranja jedinstvene - univerzalne definicije korupcije. Tako je, na Sedmoj međunarodnoj konferenciji o borbi protiv korupcije u Pekingu (1995), Multidisciplinarna grupa za korupciju (GMC / Multi disciplinary Group of Corruption), definisala korupciju kao "čin podmićivanja i drugi postupak koji se povezuje sa izvršenjem dužnosti od strane lica zaposlenih u društvenom i privatnom sektoru, kada takav postupak predstavlja kršenje njihovih dužnosti, što proističe iz položaja državnog službenika, zaposlenog u privatnom sektoru, ili nezavisnog službenika, a s ciljem sticanja nezakonite koristi za sebe ili drugo lice". Pojam korupcije pokušavali su na navedenoj konferenciji da definišu u svojim naučnim i stručnim radovima pojedini strani autori.

Tako G. Kouplend na najjednostavniji način definiše korupciju kao neodgovarajući način korišćenja javne službe za sticanje privatne dobiti. Privatna dobit manifestuje se kao novac ili položaj, što znači lična korist ili korist u ime nekih drugih značajnih lica.

A. Van der Zwalman definiše korupciju kao različite postupke sa zajedničkim imeniteljem nefunkcionisanja demokratskog procesa pri donošenju odluka. Korupcija postoji kada je privatno lice učinilo uslugu pojedincu na vlasti, ili njegovim bližnjima.

A. P. W. Nasaba smatra da je korupcija mito ili neki drugi postupak prema licima koja su, sa odgovarajućim odgovornostima, poverena državnom ili privatnom sektoru i koja ne izvršavaju dužnosti koje proističu iz njihovih statusa državnih zvaničnika, privatnih službenika, nezavisnih agenata ili drugih naimenovanja te vrste i čiji je cilj ostvarenje bilo kakve koristi na neprikladan način za njih same ili za druga lica. E. Bocz ističe da je korupcija zbir činova korupcije, tj. svaka radnja koja potiče delimično ili potpuno iz motiva koji je društveno neprihvatljiv. On takođe, navodi da je korupcija širi pojam od kriminalne korupcije, jer postoje pojave koje se mogu okarakterisati kao korupcijske, a da ne budu i krivično delo.

J. Piechota ukazuje da je reč korupcija izvedena iz latinskog jezika i da ima više značenja: izopačenost, pokvarenost, ucena, podmićivanje, podmitljivost i sl. On takođe, ukazuje na istorijski aspekt korupcije, a posebno na rigorozne kazne koje su primenjivane u Persiji, Staroj Grčkoj i posebno u Rimu, gde je primenjivana čak i smrtna kazna, ali sve to nije pomoglo da se korupcija iskoreni, pa čak i suzbije. J. Piechota podržava definiciju korupcije koju je dala Multidisciplinarna grupa za korupciju (GMS) i ističe da je sadržaj te definicije u skladu i sa poljskim pravnim sistemom koji predviđa kazne za podmićivanje, primanje mita i plaćanje zaštite.

L. Hudek podseća da se korupcija često identifikuje sa podmićivanjem koje predstavlja krivično delo kažnjivo zakonom. Međutim, korupcija pored toga obuhvata zaštitu, sukob interesa, zadovoljavanje privatnih poslovnih interesa preko javne službe i sticanje prihoda vršenjem funkcije u javnoj službi, sticanje koristi na odgovornoj funkciji u državnom preduzeću preko zadovoljenja privatnih poslovnih interesa i krađe. Li Yunlong smatra da krivično delo korupcije predstavlja postupak osoblja u državnim organima i osoblja u kolektivnim ekonomskim organizacijama koje koristi svoj položaj da bi se ilegalno

---

dočepali državnog novca i imovine - bilo prisvajanjem, krađom ili prevarom. N. Queloz navodi da je korupcija proces protivpravne razmene, između učinilaca iz javne sfere i učinilaca iz privatne, naročito privredne sfere u korist ličnih interesa (finansijskih, političkih ili drugih moći, prestižne uloge u društvu).

E. Savane smatra da ne postoji homogenost u određivanju sadržaja pojma korupcije, a razlike proizilaze iz činjenice da korupcija poprima različite oblike u raznim evropskim zemljama. On ukazuje na različito definisanje aktivne i pasivne korupcije u raznim zemljama Evropske unije, ističući da ne postoji problem sa definisanjem aktivne korupcije, jer je može učiniti bilo koje lice, dok kod pasivne korupcije učinilac može biti samo veoma kvalifikovana osoba. U skladu sa definicijom pasivne korupcije, mnoge zemlje (Švedska, Danska, Holandija, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo i dr.) usvojile su širu definiciju, koja kao učinioc obuhvata javne funkcionere, sudije, članove parlamenta, političke ličnosti, pripadnike oružanih snaga, funkcionere centralne banke i pravne i ekonomske konsultante. Međutim, druge zemlje kao što su Finska i Portugalija prihvatile su užu definiciju po kojoj se kao učinioci mogu pojaviti samo određene kategorije javnih funkcionera i izbornih funkcija. E. Savane smatra da razlike između država u pogledu definisanja pasivne korupcije predstavljaju glavnu smetnju za utvrđivanje jedinstvene definicije pojma korupcije, a što je i osnovna smetnja za efikasniju međunarodnu borbu protiv korupcije. Osim toga, problem univerzalne definicije korupcije je i zbog toga što krivični zakoni mnogih zemalja ne predviđaju kažnjivost za korupciju koju učine međunarodni inostrani javni službenici. Takav je slučaj sa Poljskom, Italijom, Francuskom, Belgijom i dr. , dok zakoni nekih drugih zemalja ne sankcionišu korupciju u privatnom sektoru (Poljska, Belgija i dr.).

Nasuprot ovim autorima, jedan od najpoznatijih savremenih istraživača korupcije, *Klitgaard*⁶ čak je postavio formulu koja govori o veličini (uzrocima) korupcije.

---

⁶ Klitgaard, R. (1998) "International Cooperation against Corruption", Finance & Development, vol. 35(1), pp. 3-6.

Ona je jednostavna i glasi : **korupcija = monopol (vlasti) + diskreciono pravo odlučivanja organa vlasti – odgovornost (neodgovornost) tog organa.**

Savet OECD -a je u svrhu svojih Preporuka o podmićivanju usvojio sledeću definiciju: "Podmićivanje može obuhvatiti direktno ili indirektno nuđenje ili obezbeđivanje bilo kakve materijalne koristi ili neke druge prednosti date stranom javnom službeniku, koji krši svoje zakonske dužnosti, u cilju da se dobije ili zadrži neki posao".

U poslednje vreme veoma često se koristi operativna definicija Svetske banke, prema kojoj je korupcija zloupotreba javnog položaja radi ostvarivanja privatne koristi. Ova definicija isključuje mogućnost korupcije u privatnom sektoru, već izvor korupcije vezuje za državu i njene izvršne organe, kao i na državni intervencionizam. S obzirom da je korupcija u javnom sektoru po svojim dimenzijama i posledicama daleko opasnija, većina naučnika, autora i istraživača bavi se korupcijom u javnom sektoru, odnosno pod okriljem države.⁷

Relacije korupcije i politike

Sinonim korupcije kao zloupotrebe javnih ovlašćenja radi sticanja lične koristi predstavljaju sitne nezakovitosti sa kojima se građani suočavaju u svakodnevnoj komunikaciji sa javnim funkcionerima i službenicima na nižim položajem u državnoj hijerarhiji. Za razliku od nje, krupna korupcija daleko je opasnija po opšti interes, odigrava se često u vrhu vlasti - u hodnicima moći predsednika države.⁸ Pod korupcijom u političkom životu podrazumeva se aktivnost kojom se koristi politička funkcija i položaj u nemoralne ili protivzakonite svrhe u nastojanju da se pribavi korist ili dobit za sebe ili rođake. Primeri

---

⁷ Grupa autora - Zbornik radova (2001), Korupcija u Srbiji, Centar za liberalno demokratske studije, Beograd, str. 10-13.

⁸ Korupcija se u razvijenim zemljama smatra jednim od najvećih moralnih, ekonomskih i političkih zala. Prema Ustavu SAD, Predsednik države podleže krivičnoj odgovornosti u slučaju izdaje, primanja mita i drugih teških zločina i prestupa.

političke korupcije su : podmićivanje političkih lidera i njihovih bliskih saradnika, narodnih poslanika i državnih službenika u cilju pružanja informacija na osnovu kojih se stiču velike materijalne koristi; falsifikovanje javnih dokumenata i izveštaja; favorizovanje pojedinaca i grupa pri izdavanju različitih dozvola ; sklapanja povoljnih ugovora u kojima je jedan partner država ; stavljanje javnih sredstava u određene banke i drugo.

Akteri političke korupcije su državni činovnici na svim nivoima, zatim privatne osobe koje rade u različitim korporacijama i političari na državnom i lokalnom nivou. Normalno da viši položaji u hijerarhiji podrazumevaju i veća ovlašćenja činovnika, tako da su "ponude" za korupciju srazmerne društvenoj lestvici i učinjenoj usluzi. Korupcija između privatnog sektora i politike veoma je raširena svuda u svetu. Pri tome su poslovni ljudi motivisani profitabilnošću svoje profesije, dok političari žele sačuvati vlast. Tada dolazi do velike opasnosti, jer ako društvo ne suzbije korupciju u vršenju političke vlasti, posledice mogu narasti do ugroženosti opstanka društvenog poretka. Imajući u vidu da je svaki čovek sklon da zloupotrebi vlast koja mu je poverena, u političkim naukama prihvaćen je princip da je svaka politička vlast sklona korupciji. Pri tome se kao glavni izvor korupcije pojavljuje prilikom finansiranja političkih partija, posebno ako ta oblast nije uređena zakonom.

Davno, početkom nove ere, Rimski car Vespazijan (9-79 n. e.) primetio je da "novac nema miris". Ali, kada je o izborima reč, miris novca može biti veoma neprijatan. Političke stranke su veoma skupe za održavanje. Potrebna su im sredstva za kancelarije, plaćanje osoblja i komunikaciju sa biračima. Obično se smatra legitimnim da pojedinci koji se bave politikom prikupljaju novac od svojih pristalica, barem do izvesne granice. S druge strane, prikupljanje manjih priloga od velikog broja pristalica je u većini zemalja skup posao, pa je glavni izvor finansiranja političkih partija privatni sektor. Ova činjenica najviše dolazi do izražaja kada je reč o izbornim kampanjama. Glavni razlog koji opredeljuje pojedince ili firme da finansiraju političku stranku je očekivanje da će dobiti nešto za uzvrat, bilo u formi postavljanja na funkcije u državnim ili paradržavnim institucijama,

bilo u formi dobijanja prilike za lakše sklapanje poslova sa državom, naravno u slučaju da oni koje finansiraju dođu na vlast.

Često se dešava da je veliki deo novca koji se sliva u partijske fondove nezakonito stečen ili barem neprijavljen poreskim organima. U nekim zemljama se i kriminalci odlučuju na bavljenje politikom kako bi sebi obezbedili imunitet od krivičnog gonjenja u slučaju da budu izabrani.⁹ Još krajem XIX veka, jedan od utemeljivača političke sociologije Mojze Ostrogorski je, istražujući način finansiranja i funkcionisanja savremenih političkih stranaka, utvrdio da u njima preovladava masovna korupcija. Na tržištu, kako je smatrao Ostrogorski, mogu se kupiti političari, ali i zakoni. Ovakvo razmišljanje vodilo je zaključku da korumpiranost političkih stranaka slabi predstavničku demokratiju i dovodi je do bankrotstva.¹⁰ Korupcija je sve izraženija među političkim vođama, zbog čega politički proces dobija obeležja plutokratske vladavine, odnosno vladavine moćnih finansijskih grupa i lobija. Umesto vladavine ideala postoji vladavina novca i interesa.

U finansijske skandale sa elementima korupcije bili su umešani mnogi sadašnji i bivši šefovi država i vlada, kao i visoki državni funkcioneri u svetu i kod nas. Jedan od najpoznatijih primera je slučaj Helmuta Kola, dugogodišnjeg kancelara Savezne Republike Nemačke i predsednika Hrišćansko-demokratske unije. Helmut Kol ostaće upamćen kao najvažnija politička ličnost svoje zemlje u drugoj polovini XX veka, pošto je uspeo da, bez kapi prolivene krvi, ponovo ujedini Nemačku, ali i kao neko ko će morati zbog ilegalnih poslova u vezi sa finansiranjem svoje političke partije da se povuče iz javnog života.¹¹ U Italiji je više istaknutih političara bilo umešano u korupcijske skandale – počev od bivšeg premijera Betina Kraksija i dugogodišnjeg predsednika Republike Đulija Andreotija, do bivšeg

---

⁹ OEBS – **prevod**- "Najuspešniji postupti za borbu protiv korupcije", Kancelarija koordinatora aktivnosti u oblasti ekonomije i zaštite životne sredine", Beč, Austrija, 2003. str. 23 i 24.

¹⁰ Ostrogorski, M. : Demokratija i političke partije, Napredak, Beograd, 1921, str. 94–98.

¹¹ Orlović, S. : Političke partije i moć; Jugoslovensko udruženje za političke nauke i Čigoja štampa, Beograd, 2002, str. 181.

---

ministra inostranih poslova Đanija de Mikelisa. Niz finansijskih skandala povezuje se sa bivšim američkim predsednikom Bilom Klintonom, od afere „Vajtvoter“, preko pomilovanja jednog osuđenika poslednjeg dana njegovog predsednikovanja, do primanja novčanih donacija za potrebe Demokratske stranke iz sumnjivih izvora. Jedan od najpoznatijih slučajeva korupcije jeste primer bivšeg predsednika Brazilam, Fernanda Kolora, koji je obećao beskompromisnu borbu protiv kriminala i korupcije, a kasnije postao njihova žrtva i morao da podnese ostavku pre isteka mandata.¹²

U zemljama u tranziciji, korupcija pokazuje drugo lice. U Rusiji, na primer, opštepoznat je cenovnik „kupovine“ deputatskih mesta - što podseća na institut otkupa zvanja u srednjem veku. Pri tome, dovoljno je uzeti u obzir nesrazmeru između poslaničkih plata i "cene" deputatskog mesta u Dumi, pa će se videti da će se manjak u novcu vrlo brzo nadoknaditi na drugi način, najčešće nezakonit. Korupcija se veoma vešto skriva pomoću tzv. „tamne brojke“ ovog kriminaliteta, što je posledica nevidljivosti (skrivenosti) radnji, posledica i psihičkih svojstava krivičnih dela korupcije i drugih osobenosti ove vrste kriminaliteta. Ove kriminalne pojave se izuzetno teško blagovremeno otkrivaju, jer korupcionaši dela vešto prikrivaju koristeći podršku (pravnu, ekonomsku, političku, organizacionu, psihološku i dr.) određenih slojeva (grupa) iz krugova plutokratije, birokratije i tehnokratije.

S obzirom da iza svake društvene pojave bez obzira na to da li je progresivna ili nazadna stoje određeni ljudi, odnosno grupe ljudi ili njihove organizacije, proističe i zaključak da korupciju vrše svesno i planski ljudi iz određenih političkih, ekonomskih i vojnih struktura vlasti od najnižih do najviših. To nedvosmisleno ukazuje na psihičku komponentu korupcije, jer učinioci krivičnih dela korupcije, kao i drugih vidova ovih pojava (korupcionaši) nisu obični kriminalci (sitni lopovi i sl.), niti su samo inkarnacija hipokrizije u datim društveno-političkim i ekonomskim uslovima određenog društva, već su i subjekti razvrata (pokvarenosti) tog društva. Stubovi političke

---

¹² Paulo Sergio Pinheiro, *Corruption in Brazil, Corruption & Democracy*, Institute for Constitutional & Legislative Policy, Budapest, 1994, str. 37.

korupcije su predstavnici plutokratije, birokratije i tehnokratije. Ove društvene slojeve karakterišu određena psihička svojstva kao što su poltronstvo, beskrupuloznost, bezobzirnost, koristoljublje, malograđanski moral i slično.

Metodi njihovog delovanja su političke intrige, čime na podmukao, lukav i prikriven način stvaraju sebi uslove za nesmetano bavljenje korupcijom u sprezi sa organizovanim kriminalom i kriminalnim podzemljem. Psihološka komponenta korupcije ukazuje na političke aspekte ovih pojmova, jer su korupcionaši tipični predstavnici onog dela vlasti i građanstva koji se snishodljivo ulagaju "vođama" svojih političkih partija i predstavnicima političke i ekonomske elite. U jeku izbornih i drugih kampanja pokazuju naličje sopstvenih izbornih mahinacija, ucenjuju i zastrašuju birače kaznama. S druge strane, baveći se političkom korupcijom, sve čine kako bi moralno i politički diskvalifikovali političkog protivnika intrigama, klevetama i drugim vidovima psihičkog nasilja. Ne prezaju da kupuju glasove, podmićuju vlast, falsifikuju izbornu volju građana i da se na druge moralno nedopustive načine bave izbornom korupcijom. Ovo ukazuje na njihov lažni parlamentarizam i demokratizam. To su naizgled određeni ugledni političari, vođe političkih stranaka, ministri, senatori, kongresmeni, narodni poslanici, predstavnici uglednih međunarodnih i nacionalnih vladinih i nevladinih organizacija, tzv. stalni borci za demokratiju, vladavinu prava i ljudska prava i slobode. Oni uz pomoć finansijske oligarhije i organizovanih kriminalnih organizacija, da bi prikrili svoju kriminalnu delatnost, neprestano traže moralne i druge vidove „lustracije“ samo za druge, ali ne i za sebe. Pri tome licemerno skrivaju sopstvene političke ambicije za održanje na vlasti ili kada je trenutno izgube, za dolazak na vlast.

U određenim istorijskim i društvenim uslovima ove pojave ostavljaju trajne i razarajuće posledice po društveno-politički, ekonomski i pravni poredak određenih država i naroda. Mnoge u istoriji poznate imperije su, između ostalog, i zbog takvih pojava propale bez obzira na to kojoj društveno-ekonomskoj formaciji su pripadale (Rimska imperija, bivši SSSR i dr). U perspektivi se može nazreti ekonomski, odnosno politički slom pojedinih u sadašnjoj epohi moćnih država,

koje iz dana u dan potresaju korupcionaške i druge afere i skandali. Te afere i skandali obiluju podacima o lažiranju izbornih rezultata i podmićivanju određenih organizacija, poslovnih ljudi i najviših državnih funkcionera radi dobijanja određenih krupnih poslova, koncesija i sličnih privilegija, i na domaćem i na stranim tržištima.

O korupciji u politici govori se kada su učinioi političari i ona tada izaziva veliku medijsku pažnju i nanosi najveću štetu državi. Po pravilu, svaka vlast može biti korumpirana pa u skladu sa tim najviša vlast može biti najviše korumpirana. O tome govore slučajevi milionskih iznosa za čiju proneveru su odgovorni bivši predsednici pojedinih manje razvijenih država. Pri tome, bivši predsednik Zaira, Mobutu Sese Seko predstavlja svojevrsnog "rekordera" u pogledu visine proneverenog novca. Procenjuje se da je Mobutu za vreme tridesetogodišnje vladavine kroz različite vidove nenamenskog raspolaganja budžetskim sredstvima na više ličnih računa u inostranim bankama prebacio oko 5 milijardi američkih dolara. Međutim, kada bi smo sagledavali zbirno imovinsko stanje korumpiranog šefa države i članove njegove porodice stečenim krupnim zloupotrebama, onda je, bez sumnje, na prvom mestu general Muhamed Suharto. Za vreme vladavine koja je trajala više od tri decenije, porodica nekadašnjeg predsednika Indonezije izgradila je poslovnu imperiju čija vrednost se grubo procenjuje od 16 do 35 milijardi američkih dolara.

Od ostalih karakterističnih slučajeva gde je došlo do podmićivanja visokih političkih i državnih ličnosti, izdvajamo:

- Predsednik Perua Alberto Fuđimori pojavio se novembra 2000. godine na televiziji i saopštio da se povlači sa vlasti, što je bilo veoma čudno imajući u vidu njegovu desetogodišnju diktaturu. Međutim, glavni uzrok silaska sa vlasti je emitovanje video – trake na nacionalnoj televiziji gde se jasno vidi kako šef državne bezbednosti Perua podmićuje poslanike opozicije u Kongresu da pređu na stranu Vlade, odnosno Fuđimorove partije.
- Bivši predsednik Kostarike, Migel Angel Rodrigues (1998 - 2002) morao je dati ostavku na prestižnu funkciju generalnog sekretara Organizacije američkih država (OAD), odmah po inauguraciji u

Vašingtonu. Naime, Rodrigues je od francuske multinacionalne kompanije "Alkatel" uzeo 510 hiljada dolara, da bi podržao ugovor za instaliranje na Kostariku 400 hiljada linija mobilne telefonije. Osim toga, za projekat elektrifikacije od jedne španske firme dobio je još 200 hiljada američkih dolara.

- General Salim Saleh, brat predsednika Ugande, optužen je novembra 2003. godine, pred vojnim sudom u Kampali za korupciju i proneveru budžetskih sredstava. On je neposrednom pogodbom, bez kontrole nadležnih državnih organa, ugovorio kupovinu dva korišćena, neispravna helikoptera poreklom iz Belorusije. Posrednik u ugovaranju nabavke helikoptera bio je generalov poznanik, lokalni trgovac automobilima. Za neupotrebljive letilice plaćeno je 13 miliona američkih dolara, a general Saleh primio je "proviziju" u iznosu od 800 hiljada američkih dolara.
- Krajem marta 2004. godine Parlament Litvanije je potvrdio odluku Ustavnog suda da je predsednik ove zemlje, Roland Paksas umešan u korupciju – čime je opoziv sa funkcije šefa države bio okončan, zbog toga što je primio donaciju od 350. 000 evra za predizbornu kampanju od ruskog biznismena, Jurija Borisova, koji se bavio ilegalnom prodajom rezervnih delova za helikoptere vlastima u Sudanu.
- Rendi Kaningam, član Kongresa SAD-a i Potkomiteta Predstavničkog doma za obaveštajni rad i antiterorizam – čovek čiji su ratni podvizi opisani u filmu "Top gan", ratni junak Vijetnamskog rata, kao pilot oborio je pet protivničkih aviona, podneo je, novembra 2005. godine, ostavku jer je nezakonito prisvojio vrednost od 2, 4 miliona dolara, tako što je biznismenima obezbeđivao poslove u vojnim aranžmanima, a zauzvrat od njih dobio pozamašnu gotovinu, antikvitete, nameštaj, tepihe, besplatna skupa letovanja itd.¹³

---

¹³ Javni tužilac, Kerol Lem, je ovaj slučaj opisao kao "najgoru stvar koju jedan izabrani zvaničnik može da učini – da se obogati na funkciji i izigra poverenje ljudi koji su ga na nju doveli".

Ovde, svakako, treba navesti latinsku izreku "Corruptio optimi cuiusque pessima", koja znači "Kad se dobar čovek pokvari, postaje najgori".

- Premijeru Kanade Polu Martinu je, novembra 2005. godine, izglasano nepoverenje u Parlamentu, zbog finansijskog skandala iz doba njegovog prethodnika Žana Kretjena.¹⁴ Naime, u Kvebeku je 1995. godine održan referendum kada je savezna država jedva "prošla", odnosno sa simboličnom većinom pretegli su glasovi za opstanak u federaciji, a ne za odvajanje. Takvoj provinciji centralna vlast je bila prinuđena da se udvara. Pokrenute su čak i različite kampanje u svrhu podsticanja jedinstva, da bi se kasnije ispostavilo da su u poslove bili umešani vladajuća stranka i jedna reklamna agencija, što je državne fondove olakšalo za 100 miliona kanadskih dolara (85 miliona američkih).
- Bivša Vlada Španije na čelu sa eks-premijerom Hose Marija Asnarom je, decembra 2005. godine, optužena za veliku proneveru državnog novca (dva miliona dolara), jer je preko lobista u Vašingtonu pokušala da "zaradi" zlatnu medalju američkog Kongresa. Pre dve godine, Španska vlada je na sastanku Saveta ministara, odlučila da sa jednom advokatskom firmom iz Vašingtona sklopi ugovor čiji je cilj bio da obezbedi logističku pomoć za zlatnu medalju američkog Kongresa za Asnara. Unapred je isplaćeno 700. 000 dolara, a ostatak je išao u redovnim mesečnim ratama od po 100. 000 dolara. Ali, još pre smene tadašnje vlasti na izborima, marta 2004. godine, ustanovljeno je da su državne pare potrošene ne samo nenamenski i bez legalne procedure, već i da je učinjen falsifikat, jer je u originalnoj fakturi poslatoj iz Vašingtona izvršena prepravka stavke i umesto jasno navedenog objekta ugovora (lobiranje za Zlatnu medalju) upisana je "lobalna pomoć u odbrani interesa Španije". Ispostavilo se da je pomenuta advokatska firma odradila posao i obezbedila neophodnih 290 potpisa kongresmena da bi dodela Zlatne medalje uopšte ušla u proceduru. Ali, na kraju ona nije dodeljena jer je istekao zakonski rok u kome je to trebalo da se dogodi.
- Decembra 2005. godine bivši ministar za atomsku energiju Rusije u periodu od 1998. do 2001. godine, Jevgenij Adamov je brže-

---

¹⁴ Pol Martin je 1995. godine bio ministar finansija u tadašnjoj Vladi. Međutim, iako je naknadnom istragom utvrđeno da nije imao nikakve veze sa nelegalnim transakcijama, ova afera ga je stalno pratila.

bolje prebačen iz švajcarskog zatvora u Rusiju – da ne bi odao državne tajne, jer su, u međuvremenu, i Amerikanci zatražili njegovo izručenje. Naime, Amerikanci su optužili Adamova da je prisvojio devet miliona dolara koje su vlasti SAD dale njemu kao nadležnom ministru radi povećanja bezbednosti atomskih objekata u Rusiji. Umesto da taj novac ulaže u Rusiju Adamov ga je sa svojim biznis partnerom iz SAD prebacio na račune "of-šor kompanija".

Velike zasluge za širenje korupcije u svetu i kod nas imaju multinacionalne korporacije¹⁵ najrazvijenih zemalja i njihove obaveštajne službe u sprezi sa vođama raznih kriminalnih organizacija, odnosno grupa i nedemokratski nastrojenim elitama malih, ekonomski slabih, odnosno nerazvijenih država. Multinacionalne kompanije, kako ih najčešće u javnosti nazivaju, pojave su od najkrupnijeg značaja i, kao takve, danas su u žiži privrednog i političkog interesovanja. Najveće svetske kompanije¹⁶ imaju godišnji obrt veći od bruto nacionalnog proizvoda skoro svih država. One predstavljaju važne nosioce naučno-tehnološkog napretka, privrednog rasta i blagostanja razvijenih zemalja.

---

¹⁵ Krajem 2003. godine francusko pravosuđe je pokrenulo istragu protiv rukovodilaca multinacionalne korporacije "Shell" i dve kompanije, američke "Halliburtona" i francuske "Technipa", zbog toga što su u periodu od 1995. do 2000. godine platili mito u iznosu od 180 miliona američkih dolara kako bi uticali na nigerijske zvaničnike da odobre izgradnju postrojenja za proizvodnju tečnog gasa, vrednog šest milijardi dolara. Ključnu ulogu u prenosu novca za podmićivanje odigrao je londonski advokat Džefri Tomas, zaposlen u kompaniji "Halliburton", a u to vreme i finansijski savetnik nigerijskog diktatora Sani Abaša, koji je stekao bogastvo nezakonitim prisvajanjem javnih prihoda.

¹⁶ Većina najvećih svetskih kompanija je iz Amerike, a svih 50 najvećih korporacija pripadaju nekoj od industrijalizovanih zemanja. Ogromna većina korisnika interneta nalazi se u bogatim društvima. Bogatije zemlje dominiraju nekima od najuticajnijih svetskih organizacija, kao što su G-8, Svetska banka i MMF – a takođe, mnogi će reći, i Ujedinjenim Nacijama. U svetu vlada radikalna neravnoteža u odnosima na to ko drži poluge moći, a ko ne. (Entoni Gidens, "Odbegli svet", Stubovi kulture, Beograd, 2005, str. 16 i 17).

Iako veći deo prihoda multinacionalnih kompanija potiče od primene efikasnih proizvodnih i upravljačkih metoda, težnja za sticajem što veće dobiti uticala je da korupcija postepeno preraste u tradicionalno nezvanični "metod" ostvarivanja poslovnih ciljeva. Da je značajno prisustvo korupcije u njihovom poslovanju, potvrdili su krupni finansijski skandali koji su otkriveni u poslednjih nekoliko godina u zapadnim zemljama. Istovremeno, ove kompanije mogu biti pretnja demokratskoj legitimnosti država, kako u industrijalizovanim državama, tako i u zemljama u razvoju, gde su u mogućnost da kupuju glasove ili da kontrolišu osnivanje političkih stranaka. Pojedine multinacionalne kompanije ponašaju se neodgovorno poslujući širom sveta, na primer, manipulišu svojim operacijama tako da izbegavaju plaćanje poreza u matičnim zemljama ili to čine u minimalnom iznosu, ne vode računa o društvenim i ekološkim posledicama svog delovanja i svojih proizvoda itd. Nasuprot ovakvom ponašanju, većina kompanija preduzela je mere usvajanja i sprovođenja pravila profesionalne etike u cilju eliminisanja korupcije, posebno iz poslovnih aktivnosti u inostranstvu. Međutim, sitno podmićivanje je zadržano kao metod poslovanja uz argumentaciju da predstavlja najefikasniji način savladavanja prepreka proisteklih iz birokratskog mentaliteta i manjkavosti administrativnih procedura u manje razvijenim zemljama. Isto tako, praksa podmićivanja javnih funkcionera i službenika stranih zemalja radi ostvarenja poslovnih ciljeva često se opravdava lokalnim običajima siromašnih i društava u tranziciji.

Prisustvo korupcije u poslovnoj politici multinacionalnih korporacija ima negativne posledice na manje razvijene zemlje, jer omogućava korporacijama da u cilju ostvarivanja poslovnih interesa podriju, putem podmićivanja lokalnih vlasti, unutrašnju stabilnost zemlje, podstaknu širenje korupcije i ograniče razvoj siromašnih društava.¹⁷ Isto tako, negativne posledice u poslovanju multinacionalnih korporacija mogu se odraziti i na razvijene zemlje. Jer jedan deo svog bogastva multinacionalne korporacije koriste za kupovinu pristrasnih odluka državne administracije i visokih javnih funkcija, tako što

---

¹⁷ Sa azijskog, afričkog i američkog kontinenta ističe se primer Nigerije koja slavi za zemlju sa najvišim nivoom korupcije u javnom sektoru.

snagu korporacijskih interesa održavaju prikriveno kruženjem moćnika iz upravnih odbora multinacionalnih korporacija u vladu i obratno.

Podsticanjem raznih vidova političke korupcije ove organizacije žele da uvedu ili uvode u nerazvijene zemlje "demokratiju po svojoj meri" u interesu političkih, ekonomskih i vojnih elita svojih država. Tako za sada, sa većim ili manjim uspehom uspostavljaju i održavaju politički i ekonomski poredak u takvim državama, zasnovan na vladavini neprava i anarhije. To čine osnivanjem i finansiranjem političkih, sindikalnih, nevladinih i sličnih organizacija. Tu se ne biraju sredstva i metodi pa nije slučajno što u drugoj polovini XX veka, ali i danas niču kao pečurke separatističke, terorističke i slične kriminalne grupe ili organizacije zasnovane na rasnoj, verskoj, etničkoj i ideološkoj mržnji, na socijalnoj i ekonomskoj nejednakosti i raznim oblicima socijalne i ekonomske patologije (siromaštvo, nezaposlenost, neprosvećenost, nepismenost, praznoverje, naučna, tehnološka, tehnička, kulturna i svaka druga zaostalost). To je na određeni način potvrđeno na Konferenciji Svetske trgovinske organizacije (WTO) u Kankunu, održana od 14. do 18. septembra 2003. godine, koja je završena potpunim neuspehom, budući da bogate i siromašne zemlje nisu uspele da premoste velike razlike u pogledu trgovine poljoprivrednim proizvodima. Štaviše, prvi put zemlje u razvoju su uspele da iznesu konzistentan zahtev i da, bar zasad, istraju u tome. A taj zahtev je – slobodna trgovina poljoprivrednim proizvodima.

Gubitak zemalja u razvoju usled poljoprivrednih subvencija u razvijenim zemljama iznosi dvadeset četiri milijarde dolara godišnje. Razvijene zemlje, pre svega SAD i zemlje EU, koje se načelno uvek zalažu za liberalizaciju svetske trgovine, kada dođe do poljoprivrede, za liberalizaciju neće ni da čuju. Savremeni svet tzv. „naučno-tehničke revolucije“ iz osnova je promenio mnogobrojne sisteme upravljanja i odlučivanja u svim oblastima društva. Kompjuterizacija i upravljačka racionalizacija stvorili su poseban društveni sloj tehnokrata i menadžera, koji se ne zadovoljavaju posredničkim funkcijama između kapitala i rada, već nastoje da zauzmu dobre pozicije u vlasti i politici. Taj novi i agresivni upravljački sloj sve više participira i u donošenju

odluka u moćnim finansijskim i ekonomskim institucijama u svojim zemljama, pa tako i u svetu. Naime, među teoretičarima savremenih međunarodnih odnosa i neposrednim kreatorima savremenih međunarodnih procesa postoji visok stepen saglasnosti da najveće izazove i pretnje po bezbednost i nesmetan razvoj ljudske civilizacije u budućnosti predstavljaju: međunarodni terorizam, trgovina narkoticima, proliferacija oružja za masovno uništenje, organizovani kriminal, regionalni sukobi, stihijska eksploatacija i uništavanje prirodnih izvora (hrane i sirovine) i globalne životne okoline, ubrzani priraštaj svetske populacije i problem njenog zdravlja itd. Pomenute pretnje prevashodno proističu iz akutnih socijalno-ekonomskih problema globalnog ekonomsko-političkog poretka najrazvijenih država sveta. Na takav zaključak upućuju najnovije tendencije globalnog finansijskog kriminala koji predstavlja ozbiljnu pretnju svetskom finansijskom tržištu. Primera radi, pokušaji da se neekonomskim merama podstiče i održava privredni rast govore o hroničnim boljkama američkog društva koje, bez obzira na to što je po bogatstvu na vrhu svetske rang liste, nije uspelo da reši niz unutrašnjih teškoća, među kojima su – siromaštvo znatnog dela stanovništva, nezaposlenost itd.

Međutim, sve to nije posledica nepostojanja sredstava, već njihove raspodele i trošenja u svrhe koje još više produbljuju društvenu krizu. Čest je slučaj da pripadnici američke obaveštajne službe kontrolišu mnoge poslove koji se odvijaju na relaciji SAD – inostranstvo. Rajt Mils ističe da je to nova pojava u američkom društvenom životu i na veoma slikovit način predstavlja povezanost političke, privredne i vojne elite, koje su u svojim rukama koncentrisale donošenje svih odluka, što predstavlja trend ka degradaciji demokratskih procesa društva i skrnavljenje ustavom regulisanih odnosa i oblika.¹⁸ Na tu opasnost je ukazao i bivši predsednik SAD Dvajt Ajzenhauer davne 1961. godine, prilikom napuštanja predsedničke dužnosti, naglašavajući da iz tzv. vojno-industrijskog kompleksa nastaje

---

¹⁸ Vidi: R. Mils, *Elita vlasti*, Beograd, 1964.

Cifra od oko sto milijardi dolara koja označava visinu godišnjeg, za 1976. godinu, izdatka za potrebe armije daje isuviše veliku moć onima koji imaju odlučujuću ulogu u njenoj raspodeli.

„opasnost od vojno-industrijske vlasti“. Ova pojava je itekako aktuelna ne samo u SAD, već i širom sveta, kako u najrazvijenim zemljama tako i u siromašnim zemljama.

Iz arhiva obaveštajnih službi vidi se da su Sjedinjene Američke Države finansijski i organizaciono podržavale Pinočeov režim u Čileu. Piter Kornbluh, istraživač iz Nacionalnog instituta za arhivsku građu obaveštajnih službi u Vašingtonu u knjizi *Dosije Pinoče*, citira dokument CIA iz oktobra 1970. godine, u vreme kada je socijalista Aljende na demokratskim izborima došao na vlast, u kome se kaže da je „naša čvrsta i trajna politika da se Aljende zbaci sa vlasti pučem“. CIA je platila 35. 000 dolara čoveku koji je osmislio otmicu generala Renea Šnajdera, da bi zbacili sa vlasti predsednika Aljendea. Izvesno je da je na platnoj listi CIA, bio i ozloglašeni Manuel Kontreras, šef Pinočeove tajne policije DINE, koja je poznata po najgorim mučenjima i surovim likvidacijama. Aleh Thio – iznosi zapanjujuće podatke da „gde god se zakopkalo, naišlo se na slučajevne podmićivanja“. Suma koju organizovani kriminalitet izdvaja za korumpiranje policije premašuje ukupni obim fonda koji država izdvaja za plate policajaca u Americi. Prema nekim procenama, čak petnaest procenata sredstava za izborne fondove (na svim nivoima izbora) formira se od „priloga“ organizovanog kriminaliteta. Kada je reč o podmićivanju političara na svim nivoima građani za to, po pravilu, saznaju kada dođe do promene vlasti. To se događa i sa novom upravom, pošto se slegne „prašina“ koju ova izaziva otkrivanjem onoga čime se bavila prethodna „korumpirana vlada“. Korumpiranje političara ide do vrha američke izvršne vlasti – odnosno Bele kuće. Ranih sedamdesetih godina prošlog veka otkriven je podatak da je američki potpredsednik Spiro Agnew u vreme dok je vršio dužnost guvernera države Merilend primio mito, a uz to još i utajio porez. Da apsurd bude veći, naslednik Agnew-a na mestu guvernera Merilenda Marvin Mandel osuđen je zbog prevare i reketiranja.

Ima istraživača koji pišu o tome da su i neki od američkih predsednika imali bliske veze sa kriminalnim podzemljem. Tako Magge Block ističe da je: Richard Nixon još od četrdesetih godina prošlog veka imao niz „poslovnih veza“ sa kriminalnim sindikatima.

William Chambliss tvrdi da je: „knjigovoda Mafije“ Mayer Lansky učestvovao u finansiranju više kampanja kandidata za Belu kuću (Lyndon Johnson, Hubert Humphrey, John Connolly, Richard Daley i Edmond Brown). Bliski kontakti američkih predsednika sa kriminalnim podzemljem nisu okončani odlaskom Nixon-a. Takođe, bivši predsednik Ronald Regan imao je veze sa „organizovanim kriminalcima“. Kada se analiziraju navedeni i slični podaci dolazi se do zaključka - do kojeg je došao William Chambliss, da on i nije tako preteran. Naime, u svom radu „**Porok, korupcija, birokratija i moć**“, on ističe da je „jasno da je korumpiranje pravno-političkih organizacija kritični deo, žila kucavica kriminalnih udruženja.

Proučavanje organizovanog kriminaliteta je zato pogrešan izraz, izučavanje treba da obuhvati korupciju, birokratiju i moć. Oslanjajući se na državne organe i njihove informacije o porocima i reketu, poslanici društvenih nauka i pravnici su nehotično doprineli pogrešnom usmerenju na probleme koji su deskriptivni i sterilni, predvidevši pravi značaj kriminalnih udruženja. Umesto da se koncentrišu na njihovu tesnu simbiozu sa pravnom i političkom birokratijom države, naglašavali su kriminalnost samo dela ovih koji u tome učestvuju“. Chambliss-ov zaključak nikako ne bi trebalo shvatiti kao tvrdnju da su svi nosioci javnih funkcija u SAD korumpirani.

Umesto zaključka

Svi fenomenonološki aspekti korupcije predstavljaju izrazito negativnu društvenu pojavu. Za svoj nastanak koriste povoljne društveno-političke i ekonomske uslove u datom društvu, a imaju i sposobnost da se stalno razvijaju, dobivajući nove forme, kao i da se sve više internacionalizuje poprimajući oblike transnacionalnog organizovanog kriminaliteta - prilagođavajući se situaciji ne samo unutar jedne zemlje, nego i na međunarodnom planu. Kao specifičan oblik organizovanog kriminaliteta korupcija ugrožava ekonomske, političke, pravne, kulturne i sve druge značajne vrednosti jednog društva. Oblici njegove organizovane kriminalne delatnosti nisu uvek uočljivi i prepoznatljivi, što svakako otežava blagovremeno

preduzimanje efikasnih mera na njegovom sprečavanju i suzbijanju, kao i prerastanju u složenije oblike. Rešenje za problem korupcije ponudio je i Peter Eigen, osnivač i bivši, do novembra 2005. godine, Predsedavajući "Transparency International"(TI)¹⁹, koji kaže: "Kvalitetan život u budućnosti, za milione ljudi širom sveta zavisice od upornosti i uspešnosti borbe protiv korupcije". Međutim, iako ne postoji "anđeoska vlast" - bez korupcije, ona je manja u otvorenim društvima, gde je dat prostor slobodnoj inicijativi, odnosno smanjenju intervencionizma države i svih vrsta arbitrarnosti u privrednom životu. U ovakvim sistemima postoji velike institucionalne mogućnosti da opozicione partije i javno mnjenje otkrivaju i razobličavaju sve nedozvoljene aktivnosti vladajućih partija, kao i "zaštićenih" pojedinaca.

Neefikasnosti u suzbijanju korupcije doprinosi i "žilavost" organizovanog kriminaliteta, kao jedna od njegovih osnovnih fenomenoloških karakteristika. Ova osobina se ogleda u "sprezi" između određenih kriminalnih struktura i pojedinih eksponenata političke i državne vlasti. Što je ta "sprega" čvršća i razgranatija, to su pokušaji suzbijanja ovog oblika organizovanog kriminaliteta sve neuspešniji. Efikasno suzbijanje korupcije podrazumeva poznavanje uslova i otkrivanje svih kriminogenih faktora koji doprinose njegovom nastajanju i razvoju. Na osnovu toga treba planirati preventivnu i represivnu delatnost, što bi omogućilo određenu kontrolu nastanka i razvoja ovog oblika organizovanog kriminaliteta i sprečavanje pojave novih oblika.

Da bi se smanjio uticaj i širenje političke korupcije donose se normativni propisi²⁰ koji utvrđuju krivična dela u vezi sa korupcijom i sankcije za njih, pre svega u okviru krivičnih zakonika ili posebno

---

¹⁹ Transparency International(TI) koja je osnovana 1993. godine je vodeća svetska nevladina, neprofitna organizacija angažovana u oblasti povećanja odgovornosti državne vlasti i suzbijanju korupcije na nacionalnom i internacionalnom nivou, i ima nezavisne ogranke u preko 90 zemalja.

²⁰ Jedan od prvih propisa u savremenoj državi koji reguliše isključivo pitanje korupcije i koji je uticao i na odgovarajuće akte u drugim zemljama je britanski Corrupt and Illegal Practices Act iz 1883. godine.

normiraju ovu materiju, koja se odnosi na : finansiranje političkih stranaka, sukob interesa i kontrolu imovine nosilaca javnih funkcija, slobodan pristup informacijama od javnog značaja, transparentnost javnih nabavki itd.

Politički lideri mnogih zemalja proglasili su borbu protiv korupcije za svoj prioritet. U nekim zemljama usvojeni su nacionalni planovi za borbu protiv korupcije i formirana specijalizovana tela. Sve je veći broj nevladinih organizacija koje su na međunarodnom planu ili u okviru pojedinih zemalja uključene u razotkrivanje korupcije. Tamo gde su mediji slobodni, oni ukazuju na korupciju u politici i poslovanju. Imajući u vidu negativne posledice koje proističu iz korupcije, kako na nacionalnom, tako i međunarodnom planu, nesporno je da treba da postoji eksplicitna, jasno izražena politička volja i odlučnost vladajućih političkih partija i njihovih lidera, kao i odgovarajućih međunarodnih organizacija, da kroz bilaterelnu, regionalnu i globalnu saradnju, svesno i planski, dugoročnim i srednjoročnim aktivnostima na preventivnom i represivnom planu, energično u skladu sa pozitivnim propisima svoje države, spreče, otkriju i suzbiju svaki oblik korupcije, odnosno ograniče je na nivou društvene opasnosti koja se može tolerisati.

I na kraju, prisetimo se engleskog političkog mislioca E. Barkera, koji je isticao da u demokratskim sistemima političke partije, iako jedno od žarišta i nosilaca korupcije, delaju "pod bleskom javnosti, svoje rublje peru na krovovima kuća", pred očima svih, što svakako omogućava veći razmah korupcije. Naime, samo u demokratskom društvu u kome će politički život postati ne samo javan, već i "prozračan" stvoriće se uslovi da se najefikasnije stane na put političkoj korupciji.

Literatura

- **Vuković, S.** : "Korupcija i vladavina prava", Institut društvenih nauka, Draganić, Beograd, 2003.
- **Gidens E.** : "Odbegli svet", Stubovi kulture, Beograd, 2005.
- **Grupa autora:** Zbornik radova – "Korupcija u Srbiji", Centar za liberalno-demokratske studije, 2001.
- **Grupa autora** : Zbornik radova - "Sistem i korupcija", Institut društvenih nauka - Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, 2000.
- **Grupa autora** : Zbornik radova –"Organizovani kriminalitet-stanje i mere zaštite", Policijska akademija, Beograd, 2005.
- **Grupa autora** : "Politička enciklopedija", Savremena administracija, Beograd, 1975.
- **Gredelj, S. ; Gavrilović, Z. ; Šolić, N.** : "Profesija (i) korupcija", BIROGRAFIKA, Beograd, 2005.
- **Duško Modly - Nedžad Korajlić** :(2002), "Kriminalistički rječnik", Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, Sarajevo, Bosna i Hercegovina.
- **Đorđević J.** : " Politički sistem", Savremena administracija, Beograd, 1977.
- **Jordan, D.** : "Politika i droga, Prljavi novac i demokratske države", AGM, Zagreb, 2000.
- **Korž P. V.** : "Korupcijske veze organizovanih kriminalnih grupa i organizacija – kriminalistička analiza", Bezbednost br. 6/2002, Beograd.
- **Meško G. , Dobovšek B.** : "Policijska prevencija korupcije – analiza pojavnih oblika korupcije i promene filozofije policijske organizacije", Zbornik radova "Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta", Policijska akademija, Beograd, 2002.
- **Moris DŽ.** : "CIA i američki sindikalni pokret", Kultura, Beograd, 1967.
- **Ostrogorski M.** : "Demokratija i političke partije", Beograd, 1921.
- **Orlović S.** : "Političke partije i moć", Jugoslovensko udruženje za političke nauke i ČIGOJA ŠTAMPA, Beograd, 2002.

- **OEBS – prevod-** "Najuspešniji postupci za borbu protiv korupcije", Kancelarija koordinatora aktivnosti u oblasti ekonomije i zaštite životne sredine", Beč, Austrija, 2003.
- **Paulo Sergio Pinheiro, :** "Corruption in Brazil", Corruption&Democracy, Institute for Constitutional & Legislative Policy, Budapest, 1994.
- **Poup DŽ. :** "Antikorupcijski priručnik", (prevod Transparentnost-Srbija, 2004.). Beograd. Original-Jeremy Pope "TI Source Book 2000".
- **Rekless, W. :** "*The Crime Problem*", New York, 1950.
- **C. de Rover. :** "*Služiti i štiti*", Međunarodni komitet crvenog krsta, Ženeva, 1998.
- **Sačić Ž. :** "Korupcija i njezino suzbijanje u svijetu i Hrvatskoj", MUP R Hrvatske, Zagreb, br. 1-2/98.
- **Teofilović N. Korajlić N. :** "Korupcija i pranje novca kao oblici organizovanog kriminaliteta", Kriminalističke teme, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet kriminalističkih nauka Sarajevo, br. , 2005.
- **Teofilović N. :** " Politička korupcija i pranje novca", Srpska politička misao, Institut za političke studije, Beograd, br. 1-4/2004.
- **The New Enciklopedia. :** Vol. 2. Britannica, Chicago, 1994.